

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobkyně: **L. P.**, zast. Mgr. Dominikou Kovaříkovou, advokátkou, se sídlem Horní nám. 7, Olomouc, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 9/2011 - 34,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovené zástupkyni žalobkyně Mgr. Dominice Kovaříkové **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů v částce 800 Kč, která jí bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení žalobkyně nese stát.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. KÚOK/1227/2011/OSV-SP/7204, č. j. KÚOK 22472/2011, bylo zamítnuto odvolání žalobkyně a potvrzeno rozhodnutí Městského úřadu Litovel (dále též „správní orgán prvního stupně“) ze dne 13. 12. 2010, č. j. 15104/2010/LTO. Tímto rozhodnutím správního orgánu prvního stupně nebyla žalobkyni přiznána dávka pomoci v hmotné nouzi mimořádná okamžitá pomoc na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů. V odůvodnění krajský úřad zdůraznil nenárokovost předmětné dávky s tím, že správní orgán prvního stupně při rozhodování nevybočil z mezí správního uvážení. Výdaj za

náklady na ubytování v místě, kde se žalobkyně zdržuje z důvodu studia, nelze podle krajského úřadu považovat za výdaj nezbytný, a to rovněž v kontextu § 4 odst. 7 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož jsou společně posuzovanými osobami i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních, jakož i z důvodu dlouhodobého výkonu dobrovolnické služby zdržují mimo byt, který užívají k bydlení. Pomoc v hmotné nouzi je přitom určena k zajištění odůvodněných určených potřeb osob v nezbytném rozsahu, a to v situaci, kdy k zabezpečení těchto výdajů nepostačují příjmy osoby a osoba nemá možnost řešit situaci vlastními silami, využitím majetku či za pomoci rodiny. Krajský úřad nezpochybnil právo stěžovatelky připravovat se na budoucí povolání studiem na vysoké škole, přičemž však v dané situaci by žalobkyně měla spíše volit kombinovanou formu studia s možností přivýdělku či studium v blízkosti bydliště, aby nevznikaly další náklady na bydlení v místě studia.

Vzhledem k tomu, že s účinností od 1. 1. 2012 přešla na základě zákona č. 366/2011 Sb. působnost krajských úřadů rozhodovat o odvolání m. j. ve věcech dávek státní sociální podpory na Ministerstvo práce a sociálních věcí, stalo se tímto dnem ministerstvo procesním nástupcem žalovaného Krajského úřadu Olomouckého kraje (srov. § 69 soudního řádu správního, podle kterého žalovaným je správní orgán, který rozhodl v posledním stupni, nebo správní orgán, na který jeho působnost přešla). Již v žalobním řízení tedy Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci, jako se žalovaným jednal místo Krajského úřadu Olomouckého kraje s Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 9/2011 - 34, byla žaloba proti uvedenému rozhodnutí žalovaného jako nedůvodná zamítnuta. Soud odkázal na souvislost této věci s jinou věcí žalobkyně a na svůj rozsudek ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 1/2011 - 43. Podle tohoto rozsudku mj. nebyla žalobkyně v hmotné nouzi, protože správní orgány provedly správný výpočet pro účely žádosti příspěvku na živobytí.

Soud neshledal důvodnou ani námitku, že žalobkyně měla být posouzena podle § 2 odst. 6 písm. e) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31. 12. 2011 (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), neboť žalobkyně tuto podmínku nesplňuje. Z popisu situace ani ze správního spisu totiž nevyplývá, že by žalobkyně či její rodina byla ohrožena trestnou činností. Soud doplnil, že pokud není matka žalobkyně považována za osobu v hmotné nouzi a navíc pokud příjmy společně posuzovaných osob ve srovnání s částkou živobytí žalobkyně a její sestry jsou vyšší, nejedná se u žalobkyně o situaci předvídanou § 2 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Soud dále uvedl, že v případě dávky mimořádné okamžité pomoci se sice posuzuje žadatel samostatně bez společně posuzovaných osob, avšak podle § 2 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi se posuzují příjmy a celkové sociální a majetkové poměry osob. Ohledně příjmů žalobkyně správní orgány správně vypočetly, že příjmy žalobkyně včetně výživného jsou vyšší než je částka živobytí a žalobkyně není osobou v hmotné nouzi. Podle § 15 zákona o pomoci v hmotné nouzi se celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze. Ten správní orgány popsaly a vyhodnotily způsobem, s nímž se soud ztotožnil. Pomoc, o kterou žalobkyně žádala, měla

pokračování

navíc směřovat na úhradu výdajů, které jsou výdaji základní životní potřeby a na ty se vztahuje přednostně příspěvek na živobytí, resp. jiné obdobné dávky, jako příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení. Ze všech uvedených důvodů soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Ve včasné a ustanovenou zástupkyní na základě výzvy soudu doplněné kasační stížností uplatnila žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Podle stěžovatelky v rozhodnutích obou orgánů chybí závěr o tom, že nebyla osobou v hmotné nouzi, resp. z jakého důvodu nebyla za osobu v hmotné nouzi považována ani v režimu správního uvážení, ani proč nebyla za osobu v hmotné nouzi považována matka stěžovatelky, jak bylo v průběhu správního řízení opakovaně namítáno. Rozhodnutí správních orgánů měla být vyhodnocena jako nepřezkoumatelná a nezákonná. Stěžovatelka dovozuje svou hmotnou nouzi též z nepřiznání dávek pomoci v hmotné nouzi své matce a sestře, jejichž situaci v kasační stížnosti obsáhle popisovala.

Soud sice stěžovatelce částečně přisvědčil, že v případě dávky mimořádné okamžité pomoci se posuzuje žadatel samostatně bez společně posuzovaných osob, odkázal ale na souvislost s § 15 odst. 1 a 2 téhož zákona, tedy zejména na podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze. Sama stěžovatelka je jako studentka nezaopatřeným dítětem, sestra je v evidenci úřadu práce a matka postupovala zcela v souladu s § 13 odst. 1 písm. e) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Rodina stěžovatelky nemá majetek ani blízké osoby, jejichž majetek by mohla využívat. Přednostně by sice její potřeby měla pokrýt dávka příspěvek na živobytí, to však nevylučuje možnosti žádat v rámci pomoci v hmotné nouzi i o dávku mimořádné okamžité pomoci k jednorázovému pokrytí i takových nákladů. Správní orgány se však k ní chovaly zaujatě, s despektem a neochotou řešit její obtížnou životní situaci. Ze všech uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 30. 5. 2012, č. j. 73 Ad 9/2011 - 34, zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnil se závěry krajského soudu a navrhl zamítnutí kasační stížnosti pro nedůvodnost.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Neshledal přitom vady, k nimž by podle § 109 odst. 4 s. ř. s. musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost není důvodná.

Ze správního spisu zjistil Nejvyšší správní soud následující pro věc podstatné skutečnosti:

Dne 15. 11. 2010 podala žalobkyně u Městského úřadu v Litovli žádost o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů. Uvedla, že studuje vysokou školu v Praze, kde činí náklady na ubytování 2950 Kč měsíčně,

její příjem tvoří 1800 Kč měsíčně výživné od otce, 700 Kč měsíčně příspěvek na dítě a dále 1842 Kč měsíčně sociální příspěvek. Příjem sestry i matky není žádný.

Rozhodnutím ze dne 13. 12. 2010, č. j. 15104/2010/LTO, správní orgán prvního stupně nepřiznal žalobkyni mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů. Správní orgán shrnul skutečnosti týkající se ubytování stěžovatelky při studiu v Praze. Uvedl, že částka životního minima 2250 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku je naplněna a stěžovatelka tedy není v hmotné nouzi.

Dne 28. 2. 2011 bylo vydáno žalobou napadené rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje, sp. zn. KÚOK/1227/2011/OSV-SP/7204, č. j. KÚOK 22472/2011.

Podle § 36 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi má nárok na mimořádnou okamžitou pomoc

- a) osoba uvedená v § 2 odst. 3,
- b) osoba uvedená v § 2 odst. 4 a 5, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi,
- c) osoba uvedená v § 2 odst. 6, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi.

Osoba se podle § 2 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob

- a) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak ohroženo, nebo
- b) dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí podle § 4 odst. 1 písm. a) částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení (§ 34) a služby s bydlením bezprostředně spojené.

Podle § 2 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi se osoba považuje za osobu v hmotné nouzi též, jestliže nesplňuje podmínky uvedené v odstavci 2, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví.

Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi podle § 2 odst. 4 téhož zákona považovat též osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelná pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.

Podle § 2 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky:

- a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného

pokračování

v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo

b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte.

Konečně podle § 2 odst. 6 téhož zákona za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména:

- a) je propuštěna z výkonu zabezpečovací detence, z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
- b) je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- c) je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- d) nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

Stěžovatelka v žádosti o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů výdaje uvedla, že žádá o úhradu nákladu na ubytování v místě svého vysokoškolského studia. Předpokládanou výši výdaje vyčíslila stěžovatelka na 2950 Kč. V daném případě se tedy stěžovatelka dovolávala okamžité pomoci na úhradu nákladů, které považovala za nezbytné a odůvodněné a na jejichž úhradu neměla vzhledem k celkovým a majetkovým poměrům dostatečné prostředky.

Důvody pro poskytnutí mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů jsou stanoveny v § 2 odst. 5 písm. b) zákona o pomoci v hmotné nouzi, jak již bylo zmíněno. Výdaj spočívající v úhradě platby za ubytování v místě vysokoškolského studia však nelze pod tato ustanovení podřadit, neboť nepředstavuje náklad spojený s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti ani za odůvodněný náklad související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte. O žádný takto zákonem vymezený či obdobný nezbytný výdaj se totiž v případě stěžovatelky nejednalo a nelze ji proto pokládat za osobu nacházející se v hmotné nouzi ve smyslu citovaného ustanovení. Nejvyšší správní soud poukazuje na svůj rozsudek ze dne 29. 11. 2012, č. j. 4 Ads 90/2012 – 27, dostupný též na www.nssoud.cz, v němž v jiné věci téže stěžovatelky dospěl k závěru, že „[n]áklady související se studiem na vysoké škole v Praze tvořené zejména náklady na ubytování ve výši 2950 Kč měsíčně nelze podřadit pod důvod poskytnutí dávky pomoci v hmotné nouzi mimořádné okamžité pomoci podle § 2 odst. 5 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, navíc v situaci, kdy stěžovatelka není osobou v hmotné nouzi.“

Stěžovatelkou uvedený nezbytný nebo odůvodněný výdaj nepředstavuje ani důvod pro přiznání mimořádné okamžité pomoci podle § 2 odst. 3 a 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť jí neposkytnutím peněžní částky k úhradě platby za ubytování v místě

vysokoškolského studia s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům nehrozí vážná újma na zdraví. Rovněž se nejedná o vážnou mimořádnou událost v podobě živelní pohromy, požáru či jiné destruktivní události, ekologické nebo průmyslové havárie. Za takovou událost není možné v žádném případě pokládat vysokoškolské studium, neboť studium na vysoké škole bylo předem plánované, stěžovatelka se k němu sama dobrovolně přihlásila a mohla tudíž uvážit, zda je schopna si ho financovat.

Stěžovatelkou uvedený důvod nespadá ani pod výčet životních událostí uvedených v § 2 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi, při nichž je též možno pokládat osobu za osobu nacházející se v hmotné nouzi a přiznat jí mimořádnou okamžitou pomoc. Náklady na ubytování v místě vysokoškolského studia totiž nelze považovat za životně důležitou potřebu a jeho neuhrazením ze systému pomoci v hmotné nouzi není stěžovatelka ohrožena sociálním vyloučením. V této souvislosti je nutné znovu uvést, že účelem mimořádné okamžité pomoci jakožto dávky pomoci v hmotné nouzi není úhrada nákladů na získání kvalifikace studiem na vysoké škole, nýbrž řešení náhlé a nepředvídatelné negativní životní situace, se kterou se není osoba s ohledem na své sociální a majetkové poměry schopna vypořádat.

Nejvyšší správní soud dodává, že si je vzhledem k obsahu správního a soudního spisu vědom toho, že se stěžovatelka nachází v nepřilíš dobré sociální situaci a že by jí mohlo činit vážné obtíže hradit náklady svého studia na vysoké škole v Praze. Jak však již bylo zdůvodněno výše, zákon o pomoci v hmotné nouzi neumožňuje stěžovatelce z důvodu, který v posuzované věci uvedla, přiznat mimořádnou okamžitou pomoc. Ta totiž není určena pro úhradu uvedeného nákladu. Jeho neuhrazením pak nedošlo ani k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na vzdělání, neboť z něho nevyplývá povinnost státu hradit náklady spojené se studiem na vysoké škole ze systému pomoci v hmotné nouzi. Správní orgány i soud rovněž správně uvedly, že stěžovatelka měla možnost řešit svou nepříznivou sociální situaci např. studiem v okolí místa bydliště, kombinovanou formou studia či přivýdělkem při studiu.

Ze všech uvedených důvodů tedy podle názoru Nejvyššího správního soudu orgány pomoci v hmotné nouzi ani krajský soud nepochybily, když dospěly k závěru, že v dané věci nebyly splněny zákonné podmínky pro přiznání mimořádné okamžité pomoci stěžovatelce.

Pokud jde o situaci sestry a matky stěžovatelky, kterou stěžovatelka v kasační stížnosti obsáhle popisovala, pak Nejvyšší správní soud opakuje a zdůrazňuje, že skutečnost, že sestře stěžovatelky nebyl přiznán příspěvek na živobytí, resp. skutečnost, že matka stěžovatelky vede soudní pracovněprávní spor a v důsledku toho se nachází ve specifickém, ovšem pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi v nevýhodném postavení u úřadu práce, není pro přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi mimořádné okamžité pomoci stěžovatelce relevantní. Pokud se situací těchto osob zabývaly správní orgány či soud, činily tak nad rámec svého rozhodnutí a mělo se jednat o dobře míněný návod pro to, jak by stěžovatelka i její osoby blízké mohly zlepšit svou sociální situaci. V souzené věci však bylo klíčové to, že stěžovatelka coby osoba samostatně posuzovaná není pro účely mimořádné okamžité pomoci osobou v hmotné nouzi a že ani důvod její žádosti nebyl

pokračování

podřaditelný pod důvod mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů, jakož ani pod důvod mimořádné okamžité pomoci ze žádného jiného zákonného důvodu.

S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl. Současně v souladu s § 120 a § 60 odst. 1 a 2 nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť stěžovatelka v něm neměla úspěch a správnímu orgánu takové právo ve věcech pomoci v hmotné nouzi nepřisluší.

Dále Nejvyšší správní soud přiznal ustanovené zástupkyni stěžovatelky odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů v celkové výši 800 Kč, která se skládá z částky 500 Kč za jeden úkon právní služby spočívající v doplnění kasační stížnosti ze dne 22. 8. 2012 podle § 7, § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů) a z částky 300 Kč za s tím související režijní paušál (§ 13 odst. 1 a 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb.). Odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů bude ustanovené zástupkyni stěžovatelky vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu v obvyklé lhůtě.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. května 2013

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu